

139 . Ovidiu | Județ: Constanța | Punct: fortificația romano-bizantină | Anul: 2002

Anul: 2002

Cod RAN: 60696.01

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană târzie, Epoca medievală timpurie

Categorii sit: Apărare (construcții defensive)

Autori: Constantin Băjenaru, Gheorghe Papuc, Cecilia Pașca

Instituții: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța

Rezumat

Campania 2002 s-a desfășurat în luna iulie și a avut ca principal obiectiv clarificarea situației din zona incintei de est și mai ales relația dintre aceasta și mult discutatul turn anterior care pune problema unei prime etape de fortificare a locului. În această campanie a fost efectuat un sondaj.

Fragmentele ceramice medieval timpurii culese în mai multe locuri din preajma incintelor și a turnurilor atestă faptul că în secolele X-XI s-a produs demantelarea sistematică a zidurilor, astfel că pe multe porțiuni elevația și chiar părți din fundație lipsesc.

Raport

Campania 2002 s-a desfășurat în luna iulie și a avut ca principal obiectiv clarificarea situației din zona incintei de est și mai ales relația dintre aceasta și mult discutatul turn anterior care pune problema unei prime etape de fortificare a locului. După ce campaniile recente (2000-2001) au adus dovezi clare pentru o datare târzie a fortificației de tip quadriburgium s-a pus problema datării turnului circular suprapus de turnul dreptunghiular A din colțul de sud-est al fortificației.

După studierea tuturor datelor pe care le deținem am ajuns la concluzia că acest turn circular anterior nu este un turn izolat ci face corp comun cu fundația incintei de est a fortificației târzii. Dovada cea mai clară este faptul că pîntenul de formă triunghiulară (apărut încă din 1979) care flanca intrarea în acest turn mai vechi se țese evident cu incinta; de asemenea, mortarul folosit la acest turn este identic cu cel din fundația curtinei de est târzii. Prin deschiderea unor sonde în zona turnului dreptunghiular B (de nord-est) am verificat posibilitatea existenței unui turn anterior și în acest loc. Surpriza a constat în apariția în sondajul L 1' a unui pînten triunghiular asemănător cu cel găsit în 1979 sub turnul A, care se țese clar cu fundația incintei târzii, precum și a unei fundații de incintă orientată E - V pe care n-am reușit să o vedem decât pe o lățime de 1,40 m (a apărut în ultima zi de săpătură). Ambele elemente sunt suprapuse de turnul B târziu. Mortarul acestor structuri de zidărie anterioare este identic cu cel folosit la turnul circular descoperit în 1979.

Rezultatele obținute în cursul acestei campanii ne determină să renunțăm la ipoteza unui quadriburgium cu două faze de existență (vezi CCA, campania 2001, p. 227) și să vedem pe teren două fortificații diferite. Ceea ce s-a presupus a fi o primă fază a quadriburgium-ului este de fapt o incintă diferită, reprezentând frontul de vest al unei fortificații căreia îi aparțin:

- turnul circular identificat în 1979 (un turn de colț);
- întreaga fundație (2,85 m grosime) pe care stă incinta de est a fortificației târzii (un argument suplimentar pentru două momente constructive diferite este și diferența de grosime dintre această fundație și celelalte trei ale fortificației târzii, care ajung la 3 m);

- cele două bastioane din zona mediană a acesteia (care nu mai pot fi considerate zwingere interioare ci turnuri exterioare ale construcției inițiale, ce flancau probabil o poartă);
- îngroșarea lungă de 25,30 m și lată de 1 m a acestei prime incinte;
- pintenul și fragmentul de incintă descoperite în campania 2002.

Nu știm deocamdată care era configurația acestei prime fortificații în colțul de nord-vest, sub turnul B al quadriburgium-ului târziu. Am sperat să găsim în sonajul efectuat în interiorul acestui turn o situație similară cu cea de la sud, adică un alt turn circular de colț al primei fortificații. Negăsindu-l, emitem deocamdată două ipoteze:

1. Turnul B al fortificației târzii este de fapt fostul turn de colț al incintei anterioare; un argument în acest sens ar fi mortarul din fundație, care diferă de cel folosit la celelalte trei turnuri ale quadriburgium-ului, fiind foarte asemănător cu mortarul fortificației anterioare.

2. O a doua posibilitate, poate mai apropiată de realitate, ar fi ca în acest colț nici să nu se mai fi construit un turn, deoarece este foarte probabil ca această primă tentativă de construcție să fi fost abandonată la stadiul de fundații pentru a face loc unei noi fortificații, așezată mai la vest, dar care a păstrat pentru incinta sa de est fundația construită anterior (care trebuia să susțină o incintă cu frontul spre vest, dovadă fiind bastioanele exterioare și turnul circular de colț).

Pentru a clarifica situația din zona turnului B va fi nevoie de continuarea cercetării fundațiilor în campania viitoare.

După ce în campaniile precedente s-a clarificat stratigrafia edificiului tăiat de incinta de est a fortificației târzii (= fundația primei tentative de fortificare) în partea de sud și s-a ajuns la datarea acesteia în sec. V, am trecut la verificarea unui alt edificiu tăiat de această incintă, aflat în jumătatea nordică a sectorului de est. Zidurile acestei construcții, orientată NV - SE, au fost surprinse în 1982 (carourile L1 și L2, în fața intrării în turnul B), 1984 (carourile I2 și J2) și 1993 (caroul I1), stratigrafia certificând datarea lor în secolul V. Pentru a aduna noi probe am executat un sonaj în carourile K3 - K2, sub o șapă de mortar care aparține momentului de construcție a fortificației târzii. S-a relevat încă o dată faptul că avem de-a face cu un edificiu care a funcționat în secolul V și care se pare că are două faze de construcție. În cea de-a doua fază se construiește o încăpere formată dintr-un fel de ziduri din pietre mijlocii legate cu pământ care au numai o față bine conturată – cea de la exterior. Această încăpere lonjează zidul pe o lungime de 13,5 m și are doar 2 m lățime. O situație similară s-a întâlnit în 1982 în sonajul efectuat în carourile L1 și L2, unde zidul dinspre nord-vest al edificiului este lonjat de o încăpere de același tip. Precizăm că în campania 2002 am descoperit în sonajul L1' continuarea spre est a acestui zid. Rezultă prin urmare un edificiu de mari dimensiuni (deocamdată avem două laturi, una de 18 m lungime, cealaltă de 14 m), cu ziduri din piatră legată cu mortar, care este în mare parte contemporan cu edificiul identificat la sud.

În sectorul de est extramuros, care a beneficiat de o cercetare incompletă în campaniile precedente, am profitat de scăderea pânzei freatice și am pus mai bine în evidență planul unui interesant edificiu cu ziduri din cărămidă descoperit aici în 1998. În afară de cele două platforme interioare de forma unor pilaștri (cu lățimea de 2,50 m), edificiul se pare că mai are o anexă la vest, realizată dintr-un pilastru de colț construit numai din cărămizi, și din două ziduri de piatră care se lipsesc de acesta. La interior această anexă (curte?) este pavată cu cărămizi; nivelul este același cu podeaua de lut surprinsă la interiorul edificiului propriu-zis. Într-o fază mai timpurie, un pavaj din dale de calcar înconjură această anexă la exterior. De asemenea, tot din pilastrul amintit pornește către sud un zid din piatră legată cu pământ, care se păstrează pe o lungime de 6,25 m. Orientarea acestui edificiu este identică cu a locuinței tăiate de incintă, aflată la sud, ceea ce ne determină să presupunem contemporaneitatea lor (sfârșitul secolului IV – secolul V). Materialul arheologic descoperit pe ultimul nivel de călcare de la interior (podeaua de lut pavajul de cărămizi) nu ne oferă încă indicii pentru o datare mai exactă. Nu excludem utilizarea acestui edificiu și în prima jumătate a secolului VI, ca edificiu extramuran al quadriburgium-ului, alături de o altă locuință identificată puțin mai la sud (pentru aceasta din urmă existând indicii pentru continuarea locuirii și în a doua jumătate a secolului VI, după distrugerea definitivă a fortificației).

Datarea primei tentative de construcție a unei fortificații, care se pare că este tot o fortificație de tip

quadriburgium, trebuie plasată cu puțin timp înainte de construirea fortificației care se vede astăzi. Am văzut că cele două edificii anterioare se datează în secolul V (poate cu începuturi încă din ultimul sfert al secolului IV) și sunt tăiate de incinta inițială la o dată ce trebuie plasată se pare la sfârșitul secolului V sau mai degrabă în primele decenii ale secolului VI. Tezaurul cu monede de la Anastasius descoperit în 1984 pe ultimul nivel al edificiului de la nord este un foarte bun reper pentru datarea sfârșitului edificiilor anterioare incintei I. Astfel, atât tentativa inițială, cât și fortificația finală trebuie dateate în perioada Anastasius-Justinian². O distrugere către mijlocul secolului VI este sugerată de monedele Justinian descoperite pe podeaua turnului A și în dărâmătura edificiului adosat curții de nord. Urmele unor construcții identificate printre ruinele quadriburgium-ului (inclusiv o locuire în zona extramurană de la est), o monedă de la Justin II descoperită în groapa de demantelare a curții de est, ca și o serie de materiale ceramice indică o locuire firavă în a doua jumătate a secolului VI. De asemenea, fragmentele ceramice medieval timpurii culese în mai multe locuri din preajma incintelor și a turnurilor denotă foarte clar faptul că în secolele X-XI s-a produs demantelarea sistematică a zidurilor, astfel că pe multe porțiuni elevația și chiar părți din fundație lipsesc.

Pentru campania din 2003 ne propunem să clarificăm topografia incintei inițiale și să dezvelim integral turnul circular D, pentru a avea o imagine mai completă a fortificației în vederea publicării monografiei sitului în 2004.

Informații suplimentare online

[Raportul 2046 din cronica.cimec.ro](http://raportul2046.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
